

Arşivcilikte Feminist Dönüm Noktası: Öfkeyi Düzenlemek

The Archival Turn in Feminism: Outrage in Order¹

Aslı Davaz

Araştırmacı, Yazar, Kadın Tarihi Arşivcisi

“Yazar kitabında, arşivleme ve kütüphaneciliği 21. yüzyılda hem aktivizm hem de akademi açısından geniş kapsamlı etkiler doğuran uygulamalı bir teori biçimi olarak değerlendirmeyi hedefliyor. Ayrıca, arşivlerin ve özel koleksiyonların yalnızca bilgiyi koruma alanları değil, aynı zamanda direnişin merkezi noktaları olarak görülmesi gerektiğini vurguluyor.”

Kültürel çalışmalar, medya çalışmaları, feminist teori alanlarında uzmanlaşmış bir akademisyen ve birçok kitabın yazarı olan Kate Eichhorn'un bu kitabı, dört ana bölümden oluşuyor. Üzerinde çalıştığı üç koleksiyonu bu kitapta ele alıyor. İlki Duke Üniversitesi'nde bulunan Sallie Bingham Center for Women's History and Culture, ikincisi New York Üniversitesi'nde bulunan The Riot Grrrl Collection ve sonuncusu Barnard Zine Library. Kitapta ayrıca bu kurumlardaki arşivci ve kütüphanecilerle yapılan röportajlara yer veriliyor.

Feminist aktivist, yazar Sallie Bingham, 1988 yılında Duke Üniversitesi'nde bulunan Özel Koleksiyonlar Kütüphanesi'nde kadınlar ve toplumsal cinsiyetle ilgili materyallerin sağlanması ve kataloglanması için bir kadın tarihi arşivcisi istihdam etmek üzere başta bulundu; bu nedenle bu kütüphane 1999 yılında Bingham'ın onuruna Sallie Bingham Kadın Tarihi ve Kültürü Merkezi adını aldı. Bugün bu merkez, Rubenstein Nadir Kitap ve Elyazmaları Kütüphanesi bünyesinde çalışmalarını sürdürüyor.

Riot Grrrl Koleksiyonu ise 1989 ve 1996 yılları arasındaki Riot Grrrl hareketinin belgelerinden oluşuyor. Koleksiyon; yazı, müzik, performans, film, aktivizm, fotoğraf, video ve özgün sanat eserleri içeriyor ve feminizm, punk aktivizmi, queer teorisi, toplumsal cinsiyet teorisi, DIY (Do-It-Yourself [Kendin-Yap]) kültürü, matbaa tarihiyle ilgilenen araştırmacılar için önemli birincil kaynaklar sunuyor.

1990'da kurulan ve özellikle feminist, queer hareketlerini yansıtan zineleri barındıran Barnard Zine Kütüphanesi, New York'taki Barnard College kütüphanesinin bünyesinde bulunuyor. Bu kütüphane kadınlar, LGBTQ+ bireyler ve diğer marjinal grupların seslerini duyurduğu bağımsız yayınlar olan zine ve fanzin koleksiyonundan oluşuyor. Bu kütüphane aynı zamanda topluluk üyelerinin katılımıyla aktif bir kültürel merkez haline gelmiş.

Bu kurumlarda üçüncü dalga feminist hareketin belgeleri, DIY yayınları ve çeşitli efemeralar korunuyor. Koleksiyonlar, feminizmin 1980'li ve 2000'li yıllarının kültürel üretiminden oluşuyor. Yazar kitabın girişinde “son on yıldır feminist arşivler üzerine” yaptığı gözlemlerin kitabın temelini oluşturduğunu söylüyor ve arşivi, belgelerin saklandığı bir depo olarak görmediğini, bunun oldukça geleneksel bir yaklaşım olduğunu ifade ediyor.

1. Kate Eichhorn, *The Archival Turn in Feminism - Outrage in Order* (Philadelphia: Temple University Press, 2013.)

Eichhorn, kadın ve arşivlerden söz edildiğinde, genellikle “kadınların arşivlenmesi”ne odaklanıldığını belirtiyor ve bu durumu eleştiriyor. Çünkü bu yaklaşımda kadınların, arşivleme sürecinin aktif özneleri olarak değil, yalnızca birer konu olarak algılandığını ve arşivin merkezi aktörleri olarak görülmediklerinin altını çiziyor.

Arşivlerde Yeniden Canlanma: Zine Koleksiyonlarının Rolü

Kate Eichhorn, kitapta yazdığı uzun girişten sonra “The ‘Scrap Heap’! Reconsidered: Selected Archives of Feminist Archiving [‘Hurda Yığını’ Yeniden Değerlendirildi: Feminist Arşivlemenin Seçilmiş Arşivleri]” başlıklı birinci bölümde, feminist arşivlemenin tarihine odaklanıyor ve bu süreci birinci dalga feminist aktivizmin zayıfladığı döneme kadar geri götürüyor. Genç nesillerin “kadınların özgürleşmesi” hareketine duyduğu nostaljiyi, çağdaş feminist koleksiyonların şekillenmesinde önemli bir etken olarak değerlendiriyor. Ancak yazar, Elizabeth Freeman’in bakış açısıyla bu nostaljinin sadece geçmişe özlem değil, aynı zamanda önceki devrimlerin “açığa çıkmamış enerjisini” keşfetme çabası olarak değerlendirilebileceğini belirtiyor. Eichhorn, feminist yazar ve gazeteci Susan Faludi’nin feminizmde nesiller arası çatışmayı öne süren teorisini reddediyor. Bunun yerine, ikinci dalga feminist hareketin yükselişi döneminde ve sonrasında doğan kadınlar için feminizmi anlamlı kılanın, önceki nesillerin mücadele geçmişine olan ilgileri olduğunu savunuyor. Bu dinamiğin en iyi feminist arşivler üzerinden görünür kılındığını belirtiyor.

Sonraki üç bölümde ise, belirli arşivler ve özel koleksiyonlara odaklanan vaka çalışmalarını ele alıyor. Bu çalışmalar, söz konusu arşiv ve koleksiyonların feminizmin yakın tarihine dair yeni ve farklı hikâyeler oluşturma imkânını nasıl sunduğunu ve daha önce yeterince görünür olmayan feminist anlatıları ortaya çıkarma potansiyelini inceliyor. Feminist arşivleri, geçmiş ve günümüz feminist mücadelelerini anlamlandırmada etkili bir araç olarak değerlendiriyor.

Yazar, giriş bölümündeki analizlere dayanarak kaleme aldığı “Archival Regeneration: The Zine Collections at the Sallie Bingham Center [Arşivlerde Yeniden Canlanma: Sallie Bingham Merkezi’ndeki Zine Koleksiyonları]” başlıklı ikinci bölümde, Duke Üniversitesi Sallie Bingham Kadın Tarihi ve Kültürü Merkezi’ndeki zine koleksiyonlarının, ikinci dalga feminizm ile Riot Grrrl ve üçüncü dalga feminist yayınlar arasında içerik, tasarım ve biçim bakımından nasıl bir bağ kurduğunu inceliyor. Bu bölümde, özellikle Duke Üniversitesi’ne ilk ve en kapsamlı zine koleksiyonunu bağışlayan, 1980’lerin sonları ve 1990’ların başlarındaki zine hareketinin köklerinden gelen Amerikalı çizgi roman yazarı ve sanatçısı Sarah Dyer ve Koleksiyon Geliştirme Kütüphanecisi Kelly

Wooten’la yapılan röportajlardan yararlanıyor. Arşiv koleksiyonlarının, farklı kuşakların kültürel ve entelektüel birikimleri arasında bağlantılar kurarak feminist hikâye anlatımını yeniden nasıl kurguladığı üzerinde duruyor. London School of Economics’de Feminist Teori alanında öğretim üyesi ve Cinsiyet Enstitüsü Direktörü *Bisexual Spaces: A Geography of Gender and Sexuality* adlı kitabın yazarı, feminist teoriye dair çalışmalarıyla tanınan akademisyen Clare Hemmings’in, feminizmin “yanlış-doğru” iddialarını ve Batı feminizmini son kırk yıldır engelleyen bazı politik tuzakları tekrarlamamak için feministlere “hikâyeleri farklı anlatmayı öğrenme” çağrısına yanıt olarak, Kate Eichhorn bu bölümde arşivlerin ve arşivlemenin bu süreçteki rolünü ele alıyor.

Riot Grrrl Koleksiyonu: Feminist, Punk ve Queer Hareketlerinin İzleri

Eichhorn, arşivler, arşivleme ve hikâye anlatımı arasındaki ilişkiyi incelemeye devam ettiği üçüncü bölüm olan “Redefining a Movement: The Riot Grrrl Collection at Fales Library and Special Collections [Bir Hareketi Yeniden Tanımlamak: Fales Kütüphanesi ve Özel Koleksiyonlar’daki Riot Grrrl Koleksiyonu]” başlığında, New York Üniversitesi Fales Kütüphanesi ve Özel Koleksiyonları’nda bulunan Riot Grrrl Koleksiyonu’ndaki son dönem gelişmeleri ele alıyor. Yazar, koleksiyonun kıdemli arşivcisi Lisa Darms’la bağışçılar arasında yer alan Kathleen Hanna ve Johanna Fateman gibi isimlerle yapılan röportajlardan yararlanarak, Riot Grrrl materyallerinin arşivlenmesinin hareketin tarihini yeniden şekillendirme potansiyeli taşıdığını vurguluyor. Yazar, üçüncü bölümde, çağdaş feminizm ve arşivlerin önemi hakkında iki temel argüman ileri sürüyor. İlk olarak, Riot Grrrl hareketinin yirmi yıl sonrasında, bu hareketle özdeşleşen kadınların, hareketi gençlik alt kültürlerinden uzaklaştırarak ikinci dalga feminist teori, avant-gart edebiyat ve sanat gelenekleriyle daha güçlü bağlar kurmak için arşivleri nasıl kullandığını inceliyor. İkinci olarak, Pierre Bourdieu’nün kültürel üretim alanı teorileri ve bu teorilere yönelik feminist eleştiriler bağlamında, yazar, arşiv kurumlarında bulunan bazı marjinalleştirilmiş koleksiyonların kuruma girmesiyle “konum” elde ettiklerini ve kurumların böyle bir işlev gördüğünü kapsamlı bir şekilde analiz ediyor. Geçmişte marjinalize edilen bir kültürel üretim alanı olan Riot Grrrl Koleksiyonu’nu buna örnek olarak veriyor.

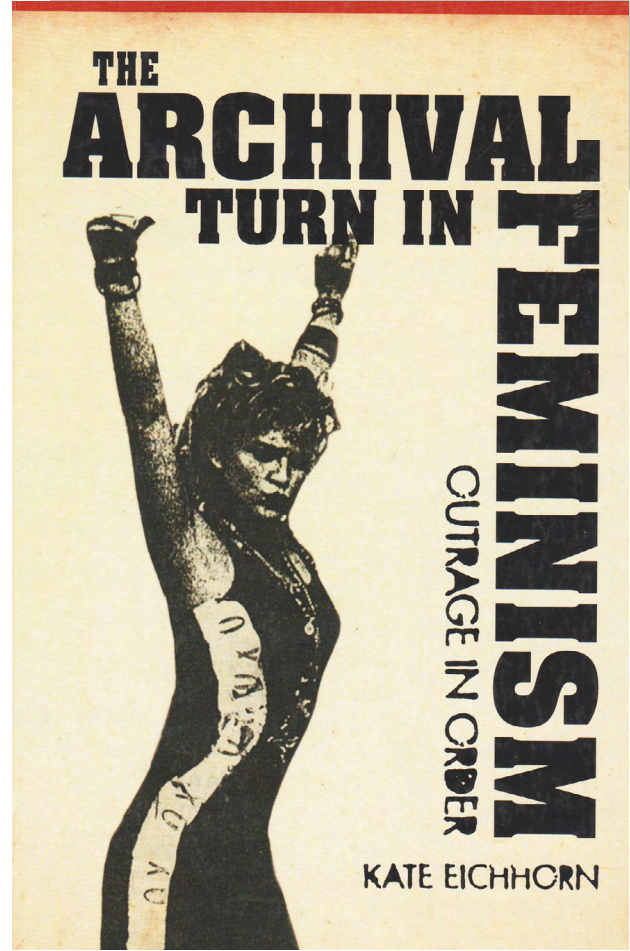
Radikal Tarihlerin Kurumsallaşması: Çelişkiler ve Fırsatlar

Dördüncü bölümün son vaka çalışması olan “Radical Catalogers and Accidental Archivists: The Barnard Zine Library [Radikal Katalogcular ve Tesadüfi Arşivciler: Barnard Zine Kütüphanesi]” başlığı, Barnard Zine Kütüphanesi’ne ve koleksiyonun kurucusu Jenna Freed-

man'ın aktivist kütüphaneciliğine odaklanıyor. Freedman'ın bir yandan özel bir koleksiyon ve paralel bir arşiv koleksiyonu oluşturmakla ilgilendiğini, ancak asıl aktivizm alanını koleksiyonun kendisi değil, zinelere dair konulara ve perspektiflere erişim sağlayan kütüphane kataloğunun oluşturduğunu vurguluyor. Freedman'ın, radikal kütüphanecilik ve kataloglama tarihinden derinlemesine etkilendiğini belirten yazar, çağdaş aktivist kütüphanecilerin kütüphane kataloglarına yaptıkları stratejik müdahalelerle, genelde marjinal kalan bilgi ve bilgileri nasıl görünür hale getirdiklerini açıklıyor. Eichhorn, kitabında yer alan koleksiyonlardan hiçbirinin, dijital materyallerin sağlanması veya basılı materyallerin dijitalleştirilmesini öncelik haline getirmediğine dikkat çekiyor. Bunun yerine, bu koleksiyonların, fiziksel belgelerin ve nesnelerin sağlanması ve korunmasına odaklandıklarını, dijitalleştirmenin ise birincil öncelik olmadığını ifade ediyor. Bu vaka çalışmasında, marjinal materyallerin bireysel düzeyde kataloglanmasının, aynı materyallerin dijitalleştirilmesinden daha dönüştürücü bir etkisi olabileceğini savunuyor. *The Archival Turn in Feminism* kitabı boyunca yazar, ele alınan koleksiyonların yapılarının ve görevlerinin çağdaş feminist kültürel üretimi ve bilgiyi nasıl yeniden konumlandığını analiz ediyor. Ayrıca, bu koleksiyonları oluşturan arşivcilerin ve kütüphanecilerin politik, kültürel ve entelektüel yaklaşımlarını derinlemesine inceliyor.

Yazar, beşinci ve sonuç bölümünde, ilk bakışta çelişkili gibi görünen aktivist koleksiyonların özel üniversitelerdeki arşivlere ve kütüphanelere aktarılması sürecinin ortaya koyduğu sorunsalı ayrıntılı bir şekilde ele alıyor. Kitabında, arşivleme ve kütüphaneciliği 21. yüzyılda hem aktivizm hem de akademi açısından geniş kapsamlı etkiler doğuran uygulamalı bir teori biçimi olarak değerlendirmeyi hedefliyor. Ayrıca, arşivlerin ve özel koleksiyonların yalnızca bilgiyi koruma alanları değil, aynı zamanda direnişin merkezi noktaları olarak görülmesi gerektiğini vurguluyor.

Sonuç olarak bu kitap, aktivist arşivlerin kurumsallaşmasına, özellikle de özel üniversitelere taşınma süreçlerine odaklanıyor. Bu bağlamda, bu arşivlerin radikal köklerinden uzaklaşma riski taşımakta olduğunu ileri sürüyor. Arşivcilikte feminist dönüm noktasının, kültürel teori ile arşiv pratiği arasında var olan boşluğu doldurmayı hedeflediği, bu süreçte feminist kütüphanecilerin ve arşivcilerin hem teorik hem pratik katkıları vurgulanıyor. Eichhorn, arşivleri bir yandan merkezi bir direniş alanı olarak görürken diğer yandan bu arşivlerin "feminist siyaseti yeniden şekillendirme, marjinalleşmiş bilgileri meşrulaştırma ve giderek daha kırılğan bir dünyada soykütüksel müdahaleleri teşvik etme potansiyelini" vurguluyor. Kitap, aynı zamanda feminist aktivizm, kültürel üretim ve akademik çalışmalar arasındaki bağları incelerken, özellikle arşiv kurumlarının belge

deposu değil, bilgi üretimi ve politik müdahale için dinamik alanlara dönüşmesine odaklanıyor.

Kitap aynı zamanda Jenna Freedman gibi kütüphaneci ve arşivcilerin feminist tarihi koruma, kataloglama ve erişime sunma yöntemleri konusundaki öncü rollerini de ortaya koyuyor. Yazar, Foucault'dan ve Derrida'dan örneklerle arşiv humması teorisi gibi yaklaşımlara yer vererek arşivlerin yalnızca geçmiş koruma amacı taşımadığını, aynı zamanda bugünü ve geleceği aktif olarak şekillendirme potansiyeli de taşıdığını savunuyor.